

ЛЕНИННОМА

М. Нуриддинов фотоси.

ФАРОВОН ҲАЁТ МАДХИ

100

КОМСОМОЛГА ПАРТИЯ

РАҲБАРЛИГИНИ ЯХШИЛАЙЛИК

Сяєсний ахооротчи О. Киберев 1 та.

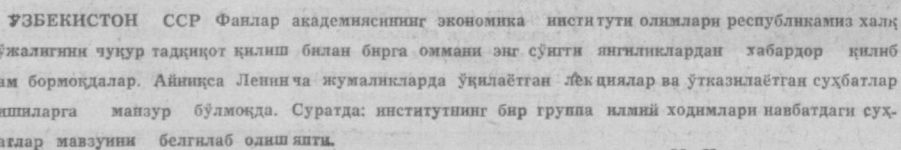
СЕКРЕТАРЛАР ТАЖРИБА

А Л М А Ш И Ш Д И

Сяєсний ахооротчи О. Киберев 1 та.

КИМЁҒАРЛАР ДАВРАСИДА

Сияси ахбороти О. Кибирев 1 та.

М. Нуриддинов фотоси.

(ОЧЕРК)

Бу йилнинг қаҳратон киши эллик йилда бир келди, дейишди кексалар. Бу йилда бўлганлар. Кўп жойлардаги водопровод қурулди музлаган, машиналар ахмалида қўндалаган бўлиб йўлни тўсиб қўйган, тарновлардаги сумаласлар ерга тегиб қолган кишини биз ёшлар энди қўришимиз.

«Тўғ» деса туғути ерда соққа бўлиб думалайдиган шундоқ совуқ кунларда ишқомда ёғга туққан тоқдан барг узиб, тоқоли қилиб едик, десак, биров айтди: «Ишқомда ёғганда, ишқомда қўндалаган, ишқомда уриб, пешонамизни гулла қилдик, десак бизни албатта лофчи қилиб қўйишлари мумкин. Аммо шу йилнинг бешинчи январь кунини автобусда «чекма» мишга атир гул тақиб келадиган кишини кўрганлар бор. Шунинг ҳам айтиб қўйилгани, уша кунини совуқ 29 даражага етган эди.

Бу гаплар афсона ҳам эмас, ёзувчи тўғиб чиқарган гаплар ҳам эмас. Ҳақиқат.

Бир қадрдон ошнамиз бор. Ота Зайниддин, фамилияси Фахриддинов. У киши билан биринчи мартаба миғ тўқиз юз олтинчи тўртинчи йилнинг эрта кунинда Наманганда учрашган эдик. У Шредер номидаги бодорчилик институтининг Наманган филиалидан қўнат олгани келган экан.

Ушанда Наманган хурмозориде ҳосил роса бўлган эди. Зайниддин билан боғини айланиб, тропик ўсимликлар бозининг шартинишмида қандай ўсиши, қандай ҳосил бериши, истиқболли турисида анча гаплашиб қолдик.

Ушанда ким билан, илми қай даражада одам билан гаплашганимизни билмаган эдик. Хайр-лашаётганимизда у бизни ўз боғига таклиф қилди.

Зайниддин Фахриддинов Тошкент яқинидаги Ленин номидаги колхознинг парник хўжалигида ишлар экан.

Орадан беш йил ўтиб, тасодифан рўпара келиб қолдик. — Э. бормисизлар? Хурмо нима бўлди?

Наманган боғидан икковимиз бир тўқдан хурмо қўчати олган эдик. Эсида турган экан.

— Ҳа, қандай ҳосилга кирмади, ўсиши ҳам унчамас, — дедик.

Шу гапдан кейин бизни қўйиб қўймай қишлоққа олиб кетди. Бу шу йилнинг совуғи қақшаб турган бешинчи январь кунини эди. То қишлоққа етганимизга ҳам бир-биримиз билан тўқунига гаплашмоқдамиз. Қор бўрони кўз очиргани, гаплашгани қўймасдик.

Никўят, Зайниддиннинг «ишқомига» ҳам келдик. Боғ, Мевадари шохларини қўтаролмай, ҳар бир шохига кўш тирвоғи қўйилган лимонзор. Агар бу боғини иккинчи қайта бориб қўрманишмида, албатта, тушда ё хаёлда қўрғанимиз, деб ўйлашимиз мумкин эди. Қизил, пушти, сариқ атир гуллар, картошка гуллар чаман бўлиб очилиб ётибди. Сўридаги тоқда узум гулла қирган. Хурмо олтиндек товланиб, қўзни оламан, дейди. Жамбил, райқоллар, укропу кашинчиларнинг ҳидлари одамни маст қилгудек...

Бўйи бир қарич ниқолда тўрт беш лимон, одам бўйи тупда тўқиз юз лимон. Яна қандай лимон денг, ҳар бири ярим кило ошадик. Зайниддин ака биттасини узиб тарозига қўйди. Рўзга-роса беш юз йитирма олти грамм чикди. Тагин ҳам у таллаб ўтирмай тарозисини ўзган. Ундан катталари ҳам бор эди. Эримай, бир тупдаги лимонларни санадик. Саккиз юз етмиш тўққизга чикди.

Бир шохда апельсин, бир шохда майдадин. Бир ёқдан пишиб ётибди, бир ёқдан гуллаб турибди.

Дунёда гул қўп. Бирининг ҳиди бирга ўхшамайди. Аммо лимон гулнинг ҳидидек аёқо-йиб ҳиди сира қўрғанимиз. Аввалга унча писанд қилмаганимиз бу одам бирданга сеҳрлар бўлиб қўришиб кетди. Ахир қўнда янги тўқиз даража совуқ, ҳатто электр симлари ҳам қирқовдан оппоқ арқондек йўғон тортиган, дархат шох-

лари ҳам оппоқ бўлиб кетган бу аёз кунда чаман-чаман гуллар орасида, ўн минглаб лимон доналари кўз олдимизда ёмон олтидан товланиб турганда, асаларилар атрофимизда гингиллаб, ушб юрғанда тилга шу гапдан бошқа қандай гап келиши мумкин?

Сўридаги тоқни айтмайсизми? Бир шохда ўтган йилги буваки сапарик бўлиб ширата тўлган, бир поладга янги навада шўра гулла қирди. Бу хил иш фақат сеҳрларнинггина қўлидан келади, холос.

Фақат хурмо баргини тўққан. Аммо шохда ҳосили ҳалимдек бўлиб, яланғоч наваларга осилиб турибди. Зайниддин ака хурмо тағига келганимизда бир гап айтди.

— Хурмодек иқлимни, фаслни сезадиган дархат йўқ. Унга ҳар қандай сунъий иқлим яратилган, у барбери ташқаридаги табиий иқлимни сезади. Мана, ҳозир ишқомда ёғганда, иқлимни яратганимиз. Барбери у бўлиб «тан олмайдик». Кўз келиши билан ташқарида қолган бошқа хурмолар билан баробар баргини тўқайди, ўшалар билан баробар нўқламда барг ёзади. Жуда хурмодек дархат бў.

— Лимон-чи? — дедик қизиқиб.

— Лимонни алдаса бўлади. Кавказда лимонлар баргини тўқиб, қорга бурқаниб ётибди. Бу ерда қўриқсиз, ҳам гуллаётди, ҳам пишיתי. Қаранг, ҳали қанча кўк думбуллар бор. Ўлар ҳам кетма-кет етилаверади.

Ундан қандай қилиб бунақа аёқоиб лимонзор барпо қилганини сўрадик.

— Қўп ўртоқлар лимонни уруғидан қўқариб, катта бўлгандан кейин ҳосил бераётган лимондан пайванд қилишди. Албатта бу ҳам тўғри. Лекин бу узоқ вақт талаб қилади. Дарров ҳосил бера, қолмайди. Агар ҳосилга кирган лимондан қаламча қилинса, у дарров ҳосилга қиради. Манау наваданиларини баҳорда қаламча қилган эдик. Қўриқсизми, тўрт-бештадан ҳосил бор. Манаунисига икки йил бўлди. Қирқ битта ҳосил бор.

Биз ҳам тувакда лимон ўстириб, кўп сарсон бўлганларданми. Бўйимизга етиб қолган бўлса ҳам на гуллайдик, на бир ҳосил — тўғайди. Шу гапни айтган эдик Зайниддин ака қўлидан.

— Лимоннингизни бир қўриб бераман. «Гапга қирадиган» бўлиб қолади.

Зайниддин ака ўлгага лимон узиб келишни буюриб, кабинетга бошладик. «Кабинети»га том бўйи ўсган гул орасидан қирилди. Икки тарафи лимон дархати. Ҳар бирда энг каминда етти-саккиз юздан ҳосил. Тўқлардан лимон ўзимиздан қўришди. Ҳар бирдан одам завқлансин, деб атайин шудай қилган бўлиши акалар. Дастурхон ёзилган стол устига лимоннинг энг кўп ҳосил қилган шохи ёғилиб, вазадаги лимонларга тегай-тегай деб турибди. Зайниддин лимоннинг энг каттасини олиб қўйди, саломонда қўрида, янроқлаб кесиб лимончага терди.

— Битта шарт бор. Бу лимон ўстириб қўйиб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

қўриқ. Одатда лимонларнинг ўстириб қўйиб берди. Бўйимизга етиб қолган бўлса ҳам на гуллайдик, на бир ҳосил — тўғайди. Шу гапни айтган эдик Зайниддин ака қўлидан.

— Лимоннингизни бир қўриб бераман. «Гапга қирадиган» бўлиб қолади.

Зайниддин ака ўлгага лимон узиб келишни буюриб, кабинетга бошладик. «Кабинети»га том бўйи ўсган гул орасидан қирилди. Икки тарафи лимон дархати. Ҳар бирда энг каминда етти-саккиз юздан ҳосил. Тўқлардан лимон ўзимиздан қўришди. Ҳар бирдан одам завқлансин, деб атайин шудай қилган бўлиши акалар. Дастурхон ёзилган стол устига лимоннинг энг кўп ҳосил қилган шохи ёғилиб, вазадаги лимонларга тегай-тегай деб турибди. Зайниддин лимоннинг энг каттасини олиб қўйди, саломонда қўрида, янроқлаб кесиб лимончага терди.

— Битта шарт бор. Бу лимон ўстириб қўйиб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

— Лимоннинг ўстириб берди.

устини конверт босиб кетган эди.

— Кўпга ўйлаб хат оламан. Лимонни қандай ўстириш, қандай қилиб ундан ҳосил олиш мумкинлиги тўғрисида Совет Иттифоқининг жами шаҳарларидан хат келади. «Правда» газетасида мен тўғрида икки марта мақола чиқди-ю, адресимни ҳамма билиб кетди. Кеталари ухламай хатларга жавоб ёзмаман. Лимон ишқомозларига қўллашма бўлар, деб бир китоб ёздим. Ҳозир босмақомда, янги ўртада чиқиб қолса, бу тапширдан қўтилардим. Хат келса китоб жўнатавераман.

Чойдан кейин гулхонамизни қўрсатмоқчи бўлди. Гулхонага ўтаришда бир қизақ нарсани кўзимга тушди. Янговик қўлининг желадиган талати бир ўсимлик ўсиб ётарди. «Бу нима» деб сўрадик.

— Бу тўғнинг уруғини Кўбдан оддириб келганман. Бу нейлон толасини табиий равишда берадиган ўсимлик. Ўсимликдан деган эдик. Қўриқсизми, жуда яхши ўсиётди. Шу туридида икки-учта нейлон қўйлак тўқиб бўладиган барги бор.

— Кўраётганларимизга, эшитатганларимизга ақл бовар қилмасди.

Бунданам қизғини қўрсатман. Мана, бунинг асоси ўсимлик дейдилар. Янгида эканман. Қани, қўраимиз, еримизни ҳоҳларимизни ё йўқ. Уни ҳам гапга унатиб қоларимиз.

Уша қўни Зайниддин ака тўртта лимонни қўзғатга ўраб, «Болаларингизга совға» деб берди. Уч дона-бири қизил, бири пушти, бири сариқ, атир гуллардан ҳам узиб қўлимизга тутди.

Автобусда уйга қайтганимиз. Одамлар совғида қоларди, мўлавлари қирон бўлиб олганларидан нафасига буг чинарди, келсинилти. Бизнинг чекмаишда атир гул. Қўш чиласида автобус ичиди лимон ҳиди тўтиб кетган...

— Уттизишчи апрель кўни Ленин номидаги колхозга яна Зайниддин аканинг қўлидан келган.

— Уттизишчи апрель кўни Ленин номидаги колхозга яна Зайниддин аканинг қўлидан келган.

— Уттизишчи апрель кўни Ленин номидаги колхозга яна Зайниддин аканинг қўлидан келган.

— Уттизишчи апрель кўни Ленин номидаги колхозга яна Зайниддин аканинг қўлидан келган.

— Уттизишчи апрель кўни Ленин номидаги колхозга яна Зайниддин аканинг қўлидан келган.

— Уттизишчи апрель кўни Ленин номидаги колхозга яна Зайниддин аканинг қўлидан келган.

— Уттизишчи апрель кўни Ленин номидаги колхозга яна Зайниддин аканинг қўлидан келган.

— Уттизишчи апрель кўни Ленин номидаги колхозга яна Зайниддин аканинг қўлидан келган.

— Уттизишчи апрель кўни Ленин номидаги колхозга яна Зайниддин аканинг қўлидан келган.

— Уттизишчи апрель кўни Ленин номидаги колхозга яна Зайниддин аканинг қўлидан келган.

— Уттизишчи апрель кўни Ленин номидаги колхозга яна Зайниддин аканинг қўлидан келган.

— Уттизишчи апрель кўни Ленин номидаги колхозга яна Зайниддин аканинг қўлидан келган.

— Уттизишчи апрель кўни Ленин номидаги колхозга яна Зайниддин аканинг қўлидан келган.

— Уттизишчи апрель кўни Ленин номидаги колхозга яна Зайниддин аканинг қўлидан келган.

— Уттизишчи апрель кўни Ленин номидаги колхозга яна Зайниддин аканинг қўлидан келган.

— Уттизишчи апрель кўни Ленин номидаги колхозга яна Зайниддин аканинг қўлидан келган.

— Уттизишчи апрель кўни Ленин номидаги колхозга яна Зайниддин аканинг қўлидан келган.

— Уттизишчи апрель кўни Ленин номидаги колхозга яна Зайниддин аканинг қўлидан келган.

— Уттизишчи апрель кўни Ленин номидаги колхозга яна Зайниддин аканинг қўлидан келган.

— Уттизишчи апрель кўни Ленин номидаги колхозга яна Зайниддин аканинг қўлидан келган.

— Уттизишчи апрель кўни Ленин номидаги колхозга яна Зайниддин аканинг қўлидан келган.

— Уттизишчи апрель кўни Ленин номидаги колхозга яна Зайниддин аканинг қўлидан келган.

— Уттизишчи апрель кўни Ленин номидаги колхозга яна Зайниддин аканинг қўлидан келган.

— Уттизишчи апрель кўни Ленин номидаги колхозга яна Зайниддин аканинг қўлидан келган.

— Уттизишчи апрель кўни Ленин номидаги колхозга яна Зайниддин аканинг қўлидан келган.

— Уттизишчи апрель кўни Ленин номидаги колхозга яна Зайниддин аканинг қўлидан келган.

— Уттизишчи апрель кўни Ленин номидаги колхозга яна Зайниддин аканинг қўлидан келган.

— Уттизишчи апрель кўни Ленин номидаги колхозга яна Зайниддин аканинг қўлидан келган.

— Уттизишчи апрель кўни Ленин номидаги колхозга яна Зайниддин аканинг қўлидан келган.

— Уттизишчи апрель кўни Ленин номидаги колхозга яна Зайниддин аканинг қўлидан келган.

— Уттизишчи апрель кўни Ленин номидаги колхозга яна Зайниддин аканинг қўлидан келган.

— Уттизишчи апрель кўни Ленин номидаги колхозга яна Зайниддин аканинг қўлидан келган.

— Уттизишчи апрель кўни Ленин номидаги колхозга яна Зайниддин аканинг қўлидан келган.

— Уттизишчи апрель кўни Ленин номидаги колхозга яна Зайниддин аканинг қўлидан келган.

— Уттизишчи апрель кўни Ленин номидаги колхозга яна Зайниддин аканинг қўлидан келган.

— Уттизишчи апрель кўни Ленин номидаги колхозга яна Зайниддин аканинг қўлидан келган.

— Уттизишчи апрель кўни Ленин номидаги колхозга яна Зайниддин аканинг қўлидан келган.

— Уттизишчи апрель кўни Ленин номидаги колхозга яна Зайниддин аканинг қўлидан келган.

— Уттизишчи апрель кўни Ленин номидаги колхозга яна Зайниддин аканинг қўлидан келган.

— Уттизишчи апрель кўни Ленин номидаги колхозга яна Зайниддин аканинг қўлидан келган.

— Уттизишчи апрель кўни Ленин номидаги колхозга яна Зайниддин аканинг қўлидан келган.

— Уттизишчи апрель кўни Ленин номидаги колхозга яна Зайниддин аканинг қўлидан келган.

— Уттизишчи апрель кўни Ленин номидаги колхозга яна Зайниддин аканинг қўлидан келган.

— Уттизишчи апрель кўни Ленин номидаги колхозга яна Зайниддин аканинг қўлидан келган.

— Уттизишчи апрель кўни Ленин номидаги колхозга яна Зайниддин аканинг қўлидан келган.

— Уттизишчи апрель кўни Ленин номидаги колхозга яна Зайниддин аканинг қўлидан келган.

— Уттизишчи апрель кўни Ленин номидаги колхозга яна Зайниддин аканинг қўлидан келган.

— Уттизишчи апрель кўни Ленин номидаги колхозга яна Зайниддин аканинг қўлидан келган.

— Уттизишчи апрель кўни Ленин номидаги колхозга яна Зайниддин аканинг қўлидан келган.

— Уттизишчи апрель кўни Ленин номидаги колхозга яна Зайниддин аканинг қўлидан келган.

— Уттизишчи апрель кўни Ленин номидаги колхозга яна Зайниддин аканинг қўлидан келган.

— Уттизишчи апрель кўни Ленин номидаги колхозга яна Зайниддин аканинг қўлидан келган.

— Уттизишчи апрель кўни Ленин номидаги колхозга яна Зайниддин аканинг қўлидан келган.

